

Beslut

**efter granskning av elevers tillgång till läroböcker och
andra läromedel i grundskolan vid Horsbyskolan i
Herrljunga kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en granskning på Horsbyskolan avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i grundskolan.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Horsbyskolan i Herrljunga kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom det granskade området.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel. • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Horsbyskolan i Herrljunga kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att läroböcker och andra läromedel används för att skapa sammanhang och överblick över de ämnen och moment som eleverna läser. Därutöver visar granskningen att det finns ett medvetet arbete gällande läroböcker och andra läromedel som möjliggör progression i elevernas lärande samt bidrar till att eleverna vill lära sig mer.

Av intervjuer med lärare och elever samt vid Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön med fokus på läroböcker och andra läromedel framkommer att lärarna använder aktuella och relevanta läroböcker i samtliga teoretiska ämnen. Läroböckerna är anpassade efter aktuell läroplan, utgör en grund i lärarnas undervisning används dagligen. Lärarna använder också tillhörande lärarhandledningar i sin planering av undervisningen. Läroböckerna finns i klassuppsättningar och eleverna har tillgång till egna läroböcker medan de läser ämnet. Lärarna uppger att de köper in nya arbetsböcker varje läsår och att eleverna får skriva i dem.

Vidare framgår av intervjuer med lärare och rektorn att läroböckerna används på ett medvetet och genomtänkt sätt. Läroböckerna i samtliga teoretiska ämnen följer eleverna som en röd tråd mellan årskurserna då dessa är från samma bokserie. Läroböckerna bidrar på så vis till progression och överblick i ämnena för eleverna och skapar igenkänning.

Av intervju med lärarna framkommer att lärarna integrerar läroboken som en del i undervisningen för att väcka och förstärka elevernas intresse och förståelse för ämnet. Det gör lärarna genom att kombinera övningar och koppla aktuella händelser till området som behandlas i läroboken. Ytterligare exempel är att lärarna visar filmer innan de ska arbeta i läroboken. Lärarna använder även begreppskort och lyfter centrala begrepp i läroboken till diskussion. Eleverna och lärarna uppger vidare att lärarna varierar arbetssätt och arbetsformer när eleverna arbetar med läroböcker, till exempel arbetar eleverna och läraren i arbetsboken tillsammans i helklass via dokumentkamera eller digital tavla samtidigt som eleverna har läroboken bredvid sig. Lärarna uppger att eleverna kan få samtalsfrågor och får reflektera över innehållet var för sig, för att sedan diskutera det tillsammans i par. Ofta tycker elever att det är roligt med digitala inslag i undervisningen och lärarna brukar lägga in det ibland för att stimulera, exempelvis om olika räknesätt. Elever uppger att lärare kopplar lekar till uppgifterna i boken, vilket eleverna tycker är roligt.

Lärarna uppger att en del elever har svårt att läsa i datorn och distraheras lätt av annat på skärmen. Både fokus och koncentration fungerar bättre i läroböcker, då elever kan bläddra, titta på bilder och arbeta med texten gemensamt. Eleverna uttrycker i intervju att de lär sig av innehållet i läroböckerna.

Av intervju med lärare framkommer att lärare tar hänsyn till elevernas läsförmåga vid val av läroböcker och metoder för att öka eleverna läsförståelse. Rektorn uppger att flera elever inte läser åldersadekvat. För att utveckla läsförmågan så använder lärarna olika metoder som exempelvis högläsning där begrepp och bärande ord lyfts. Vidare uppger lärarna att de arbetar med olika lässtrategier i samtliga årskurser, bland annat går lärarna igenom med eleverna hur man kan översiktsläsa en text, läsa ord för ord och sökläsa.

I intervjuer med elever framkommer att elever kan få lättare och svårare läroböcker utifrån läsförmåga i flera ämnen. För elever som läser svenska som andra språk kan olika begrepp i läroböckerna vara svåra. Lärarna beskriver i intervju att de repeterar och återvänder till centrala begrepp i läroboken och att de använder begreppslistor och tankekartor som stöd. Lärarna använder också inlästa läroböcker för att stödja elevernas läsförståelse när de arbetar med läroboken. Lärarna uppger i intervju att de inte kan se något mönster gällande läsförmågan som beror på könstillhörighet. Rektorn har däremot uppmärksammat att pojkars skrivande sticker ut negativt på nationella prov.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärarna ger ändamålsenliga instruktioner till eleverna hur de ska använda läroboken eller andra läromedel på lektionen.

Av intervjuer med lärare och elever framgår att lärarna instruerar eleverna i hur de ska navigera i läroboken och andra läromedel. Eleverna uppger att lärarnas instruktioner är tydliga. De får veta vilken sida de ska läsa och vilken uppgift de ska arbeta med i läroboken. Lärarna presenterar också veckans mål för hur långt de ska ha kommit. Vidare uppger eleverna att lärarna går igenom vad som finns i läroboken och varför de har den. När eleverna fick ut läroböckerna första gången tittade de igenom den tillsammans med läraren och gick igenom vad läroboken innehåller. På så vis har eleverna fått en överblick av bokens uppbyggnad och förstår vad de

ska arbeta med framgent. Lärarna har också visat eleverna hur de ska hantera digitala delar så att eleverna kan logga in och hitta rätt.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärare använder nivåanpassade läroböcker och andra läromedel vilket ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Av intervjuer med lärarna framgår att läroböckerna underlättar för lärarna att möta elevernas individuella behov och att det skulle vara svårt för dem att skapa allt material själva. Lärarna använder sig av läroböckernas lärarhandledningar för att ta fram utmaningar, fördjupningsuppgifter och repetitionsuppgifter. Varje vecka träffas lärarna och planerar områden i undervisningen ihop. De tittar på läroböcker och andra läromedel och diskuterar om de använder ett upplägg som passar alla. Även om lärarna främst använder läroböcker där eleverna tar del av lärobokens texter så kan de ibland göra egna sammanfattningar i form av bildspel i syfte att erbjuda en variation i repetitioner så att eleverna inte tröttnar. Av intervju med eleverna framgår att eleverna har möjlighet att repetera och lära sig mer. Elever i årskurs 4 beskriver exempelvis att de får sammanfatta texter med egna ord, då arbetar de först enskilt och sedan tillsammans med en klasskamrat. Eleverna uppger också att det finns fördjupningsuppgifter i flera av läroböckerna. I intervjuer med lärare och vid Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön med fokus på läroböcker och andra läromedel framkommer att elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling även kan få arbeta med andra läroböcker och lärverktyg på en svårare nivå. På motsvarande sätt finns även anpassningar med lättare texter och uppgifter i läroböcker och för elever som behöver stöd. Lärare uppger att elever i behov lyssnar på upplästa texter från exempelvis arbetsboken. Lärarna använder också bildstödsprogram eller bilderna i läroboken för att ge stöd. Matematikböckerna finns i flera olika nivåer och eleverna beskriver att vissa elever även kan få en lärobok att skriva i om det är för svårt för dem att skriva i skrivhäftet. För elever med annat modersmål än svenska har läraren som undervisar i ämnet svenska som andra språk köpt in läroböcker speciellt för dessa elever i vissa ämnen utifrån behov, bland annat i ämnet matematik.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att eleverna har tillgång till och ges möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid, till exempel på studiestödstid samt vid läxor.

Av intervjuerna med lärarna framgår att den frivilliga studiestödstiden i skolan erbjuds vid tre tillfällen i veckan. Lärarna uppmuntrar eleverna att gå till studiestödstiden där eleverna kan använda sina läroböcker. Rektorn uppger att det främst är elever som behöver stöd som deltar. Lärare uppger att eleverna även kan ta hem läroböcker om de själva vill, exempelvis kan elever välja att ta hem matematikboken för att komma ikapp om de har varit sjuka. Eleverna tar hem läroböcker för att repetera områden och läsa på läxor. I intervju med lärare framgår att de kan se fördelar med att eleverna har tillgång till läroböcker utanför lektionstid eftersom eleverna då har möjlighet att ta till sig av ett område i förväg. De kan se vad som kommer sedan och vara förberedda exempelvis i de naturorienterande ämnena. Rektorn uppger att det finns ett behov av att eleverna läser mer för att höja läsförmågan, något som skolan arbetar med, och eleverna behöver läsa och träna mer hemma för att bli goda läsare. I intervju med lärarna och rektorn framgår att lärarna är lite restriktiva med att eleverna ska ta hem läroböcker eller datorer. Budskapet lärarna förmedlar till eleverna är att läromedlen ska tillbaka till skolan dagen efter för annars blir det svårt för eleven att arbeta under lektionen.

Lärarna ger eleverna adekvata instruktioner om hur de ska använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid. I intervju med lärarna framgår att eleverna som deltar på studiestödstiden får hjälp och instruktioner på plats av en lärare på liknande sätt som under lektionerna. När eleverna har läxor är lärarna tydliga med vad läxan består av och vilka sidor som gäller. Detta förmedlar lärarna muntligt och skriftligt till eleverna. Även vårdnadshavarna får information om läxans innehåll.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.

I intervju med lärarna och rektorn framkommer att rektorn ibland deltar på lektioner och vet därmed vilka läroböcker som används i undervisningen. Rektorns uppgifter att de läroböcker och andra läromedel som behövs finns på plats i skolan. Av intervjuer med lärarna och vid Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön med fokus på läroböcker och andra läromedel framkommer att det finns klassuppsättningar av läroböcker i samtliga årskurser och teoretiska ämnen. Eleverna har egna exemplar av läroböckerna. Lärarna har även tillgång till lärarhandledningar som de delar på. Eleverna har tillgång till datorer vilket gör att de kan använda de digitala delarna av läroboken. Rektorn uppgifter vidare att skolan ser över tillgången av läroböcker årligen men att kompletteringar också görs löpande. Även om statsbidraget ger större möjligheter att köpa in läroböcker så har läroböcker sedan länge ansetts viktiga och använts på skolan. Statsbidraget har bidragit till att tillgången på läroböcker har ökat och att nya läroböcker har kunnat köpas in för att ersätta gamla läroböcker som behövs bytas ut. Rektorn har gjort prioriteringar och nya läromedel i ämnena teknik, svenska som andra språk och engelska har beställts under nuvarande läsår.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn tar ansvar för att göra lärarna delaktiga i valet av vilka läroböcker och andra läromedel som kan användas för att nå utbildningens mål.

Av intervjuer med lärarna framkommer att rektorn har tilldelat lärarna olika ansvarsområden där de tar ett extra ansvar för vissa ämnen. Vidare framgår av intervjuer med rektorn och lärarna att lärarna har fått tid till att diskutera val av läromedel med varandra. Samarbetet mellan lärarna vid val av läroböcker och andra läromedel sker i ämneslag och arbetslag. Även rektorn deltar i dessa diskussioner. Vid val av läroböcker inklusive tillhörande lärarhandledningar går lärarna tillsammans igenom olika förlags utbud och gör jämförelser. De tar gemensamma beslut om vilka läroböcker och andra läromedel de ska köpa in för att det ska bli en likvärdig utbildning. Lärare poängterar vikten av att utvärdera läroböckerna innan beställning och har elevperspektivet med sig i valet för att läromedlet ska passa elevgruppen. Exempelvis har lärarna utvärderat läroboken i teknik och beslutat att de behöver en ny som de nu har beställt. När de valde teknikbok fick alla lärare gå igenom flera teknikläroböcker,

fundera på om den var elevnära, de jämförde texterna och om någon lärobok var lättare att ta till sig. Lärarna tittade även på vad det fanns för arbetsbok till. Ett annat exempel är ämnet matematik och inför att skolan bytte lärobok i ämnet samtalades det mycket i lärargruppen om både upplägg och progression i läromedlet.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete gällande användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.

I intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att det finns gemensamma överenskommelser kring användning av läroböcker och andra läromedel på skolan. Samma serie av läromedel i samtliga teoretiska ämnen följer eleverna genom hela mellanstadiet som en röd tråd utifrån överenskommelser i arbetslagen. Lärare uppger att de samplanerar olika ämnen för att skapa en röd tråd även mellan olika ämnen så att de kan arbeta tematiskt. Det är en fördel att använda samma läroböcker när de ta över varandras undervisning. Rektorn uppger att det finns ett samarbete med ett intilliggande lågstadium för att det ska bli en röd tråd i läromedel även mellan stadierna. Vidare framkommer i intervju med rektorn att de för diskussioner på skolan om balansen mellan att använda läroböcker och digitala delar. Rektorn uppger att lärarna menar att läroböcker är en bättre stöttning för eleverna i årskurs 4 än att arbeta digitalt, och datorerna introduceras först en bit in på höstterminen i årskurs 4. Vidare har rektorn anställt en lärare i ämnet svenska som andra språk och utökat med mer tid i schemat för att förbättra kunskapsresultaten för elever med annat modersmål än svenska. Den nya läraren har efter en översyn köpt in läroböcker till dessa elever i bland annat ämnet svenska som andra språk.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och andra läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.

I intervjuer med lärarna och rektorn framkommer att utvärderingar av läromedel främst sker i samband med inköp men även i viss mån i samband med att de utvärderar läsåret. Rektorn och lärarna diskuterar om de sett att det varit låga resultat i något ämne och funderar över användningen av en lärobok och om ett eventuellt byte behövs. Detta har exempelvis skett i matematik, där de såg att resultaten inte var tillfredställande och nu har de bytt lärobok i ämnet. Lärare uppger att när de utvärderar läromedel så kopplar de ihop det med elevernas kunskapsutveckling i ämnet. De har särskilt fokus på läsutvecklingen, med regelbundna kartläggningar av läsningen. Vidare har lärarna inte varit nöjda med läroböckerna i ämnet teknik och engelska och nya läroböcker har köpts in.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom de granskade områdena. Granskningen avslutas därmed.

På Skolinspektionens vägnar

X Ewa Mölleryd

Beslutsfattare
Signerat av: Ewa Mölleryd

X Sofia Granberg

Föredragande
Signerat av: Sofia Granberg

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Malin Hennius, Anna-Carin Kostic och Sara Lidegran deltagit.

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.¹ Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande²:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.³

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.⁴ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁵

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹ Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

² 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

³ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

⁴ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

⁵ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁶

⁶ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Horsbyskolan den 12 november 2025. Besöket genomfördes av utredarna Sofia Granberg och Sara Lidegran. En digital intervju genomfördes med rektorn den 13 november 2025 av utredarna Sofia Granberg och Malin Hennius.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Herrljunga kommun med grundskola, årskurserna 4–6. På skolenheten går 142 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- En gruppintervju med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel i undervisningen på ett sätt som skapar överblick och sammanhang i ämnet. Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel på ett sätt som ger eleverna möjlighet till progression samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel för att utveckla elevernas läsförståelse. Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen. Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov. Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.	Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel. Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.